

(Araştırma Makalesi)

KENTLİLİK BİLİNCİNİN KAZANDIRILMASINDA YEREL SİYASETİN ROLÜ

THE ROLE OF LOCAL POLITICS IN DEVELOPING URBAN AWARENESS

İrfan Haşlak

Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, haslak@sakarya.edu.tr
Orcid: 0000-0002-0631-4292

Muharrem Es

Prof. Dr., Yalova Üniversitesi, muharrem_es@hotmail.com
Orcid: 0000-0002-7620-7038

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

*Geliş 02Aralık 2019
Kabul 29 Aralık 2019*

Anahtar Kelimeler:

Kent,
Kentlilik Bilinci,
Yerel Siyaset,
Kentsel Kimlik,
Hemşehri Dernekleri.

Bu çalışmanın amacı, yerleşik kültürün en önemli yaşamsal birimlerinden olan kentlilik bilincinin kazandırılmasında kent yöneticilerinin rolünü irdelemektir. Farklı kültürlerin bir arada yaşayabileceği ve ortak paylaşımlarda bulunabileceği bu mekânlar insanlığın kat ettiği mesafenin de ölçüsüdür. Bu minvalde kent yöneticilerinin küreselleşme–yerelleşme ekseninde kentsel mekânda meydana gelen oluşumları yakından incelemeleri önem arz etmektedir.

Kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yerel idarelere önemli görevler düşmektedir. Yerel idarelere bu görevleri yerine getirirken kentteki sivil organizasyonlarla iş birliği yapmaktadırlar. Kentlilik bilincinin artırılması bu işbirliğinin etkin olarak hayata geçmesi ile doğru orantılıdır. Bu çalışma bu konunun nasıl olması gerektiği konusunda ipuçları vermektedir.

© 2019 PESA All rights reserved

ARTICLE INFO

ABSTRACT

*Received 02 December 2019
Accepted 29 December 2019*

Keywords:

City,
Urban Consciousness,
Local Politics,
Urban Identity,
Citizen Associations

The aim of this study is to examine the role of city managers in raising awareness of urbanism which is one of the most important vital units of settled culture. These spaces where different cultures can live together and share common values are the measure of the distance covered by humanity. In this context, it is important that the city managers closely examine the formations occurring in the urban space on the axis of globalization-localization.

Local government have important duties in improving the quality of urban life. Local government cooperate with civil organizations in the city while performing these tasks. Increasing the awareness of urbanism is directly linked to the effective implementation of this cooperation. This study provides clues as to how this should be done.

© 2019 PESA Tüm hakları saklıdır

GİRİŞ

Kentler ortaya çıktıkları ilk günden bugüne sürekli bir değişim içinde olan mekânlardır. Buldukları dönemin siyasal, ekonomik ve sosyal yapısı bu değişim sürecinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu alanlarda tanık olunan olaylar dolaylı ve dolaysız olarak kentsel yönetim tarzını, kentsel mekânın kullanım biçimini, kentteki kişilerin birbirleriyle ilişkilerini etkilemektedir.

Kentlerin insanların toplumsal yaşamı üzerindeki etkileri son derece önemlidir. Sokaklar, meydanlar, parklar, açık alanlar kentlinin toplanacağı, birbirleriyle karşılaşacağı kaynaşacağı, bireysel ve birlikte kendini ifade edecekleri, kenti kültürü yaratacakları özgürlük ve toplumsal- davranışsal uzlaşma alanlarıdır. Kent mekânları ve bu mekânlara yüklenen anlamlar toplum ve bireyler arasındaki iletişimin en önemli unsurlarıdır. Çağdaş dünyanın “kent” denebilme derecesi, kentlerde yaşayan toplam nüfusun oranı ile ölçülmektedir. Bu anlayışta son yıllarda kentli kültürü, kentsel tasarımın giderek daha önem kazanan ve üzerinde durulan bir alanı haline gelmiştir.

Kimlik doğadaki herhangi bir canlıyı veya objeyi başka canlı veya objelerden ayıran, öncelikle onu görsel, işitsel vb. diğer duyularla algılanan, kendine özgü olma durumudur. Kimlik kültürel ve sosyal bir olgudur. Bir kimlik ögesi olan kültür, toplumun geleneğini, göreneğini, yaşama biçimini, adetlerini, alışkanlıklarını kapsayan bir kavram olduğu için kültür ve kimlik arasındaki ilişkinin vurgulanması önem taşımaktadır. Bir toplumun kültür düzeyinin seviyesi, toplumu oluşturan bireylerin yarattığı çevrenin kimliğini belirlemede ve yönlendirmede etken olarak görev yapmaktadır.

Bu çalışmada, esas olarak ülkemizde sayısal büyüklük açısından değerlendirildiğinde kent tanımına giren yerleşmelerin sosyal yaşamının kentsel özellikler gösterip göstermediğinin ve kentte yaşayanların kent yaşamını ne ölçüde benimsediklerinin ölçülmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada kavramsal çerçeveden sonra kentsel bilinç konusunda yapılacaklar ve yerel siyasetle ilgisi kurulmaya çalışılacaktır.

1.Kent, Kentleşme ve Kentleşme

Kent, tarımsal olmayan üretimin egemen olduğu, hem tarımsal hem tarım dışı üretimin dağıtım ve denetim işlevlerinin toplandığı, örgütlenme, bütünleşme, ayrı cinstenlik derecelerinin yüksek düzeyde bulunduğu yoğun bir nüfus odağıdır (Kartal, 1983;35). Ortaylı ise kenti kendi kendine yetmeyen bir birim olarak tanımlamakta, kentin çevre yerleşmelerin iktisadi faaliyetlerini denetleyerek uzmanlaştığını, bunun sonucunda da çevresi üzerinde toplumsal ve idari yönden denetimci görevi üstlendiğini belirtmektedir. Weber’e göre ise kent, ticari işlemlerin ön plana geçmesi ile birlikte bir bütün olarak cemiyetin, kuşatılmış bir yer, bir kale, bir pazar yeri, bir dereceye kadar otonom bir hukuk düzeni, belli bir birlik, bir konfederasyon şekli, hiç değilse bir dereceye kadar bağımsız olma gibi özellikler taşıyan yerleşim birimidir. Bir yerleşim biriminin kent olarak nitelendirilebilmesi için belli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır (Görmez, 1991; 21).

- Belli bir nüfus büyüklüğüne ve nüfus yoğunluğuna erişmiş olması
- Tarımsal üretimden daha ileri bir üretim düzeyi olan sanayi üretimine geçmiş olması ve bununla birlikte hizmet sektörünün gelişmiş olması
- Yerleşim yerinin fiziksel altyapısının belli bir düzeye ulaşmış olması
- Nüfusun büyük oranda örgütlenmiş, karmaşık işbölümüne ve yüksek uzmanlaşma düzeyine erişmiş olması
- Yerel değerlerin yerini ulusal veya evrensel değerlerin almış olması
- Eğitim düzeyinin kırsal kesimdeki eğitim düzeyinden yüksek olması ve çocuk bakım ve eğitiminde aile dışı kurumların gelişmiş olması
- Sosyal normların yerini, resmi denetleme kurumlarının almış olması
- Statülerin aileden gelmeyip, bireylerin kendi çabaları ile kazanılmış olmaları

Ülkemizde ilgili mevzuat, nüfusu 5.000'den aşağı olan yerleri köy, 5.000-20.000 arası olan yerler kasaba, 20.000'den fazla nüfuslu yerleşimleri de şehir olarak tanımlamaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü de bu tanıma uygun olarak 20.000 nüfuslu yerleşimleri şehir olarak kabul etmekte iken, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı 10.000 kişilik yerleşme alanlarına şehir demektedir (Kaya, 2004;16).

Kentler, insanoğlunun yeryüzündeki en görkemli eserleridir. Yaklaşık 8.000 yıldır insanlığın tüm birikimini ve doğal çevreye hakimiyetini ortaya koyan kentler, aynı zamanda, medeniyetin izlerinin en iyi sürülebildiği yerlerdir. Sümerlerden bugüne, dünya medeniyet sahnesinde kentlerin oynadığı rol, hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar büyüktür. Kentler, medeniyet zincirinin birer halkasıdır ve bir kentin medeniyet içindeki yerini de, oranın hemşehrileri tayin eder.

Kentler, çağlar boyunca yaratıcı düşüncelerde ve maharetli ellerde yoğrulmuş bugünlere gelen birer insanlık eserleridir. İnsanoğlu hem özgürlüğünü, hem de toplumsal bağlılığını ilan etmiştir kentlerde. Yaşamın yepyeni anlamlar kazandığı, bireylere güven ve güvensizlik duygusunu aynı anda yaşatan bu büyük insanlık mirası, günümüz toplumunda sosyolojik, ekonomik, siyasi, yönetsel, kültürel ve mimari boyutlarıyla bambaşka anlamlar yüklenmiş görünüyor.

Kent ve kentlinin, medeniyet kavramıyla aynı kökten sözcüklerle kullanılması bir tesadüf değildir. Tesadüf olmayan bir başka şey, kentlerin, bir toplumun gelişmişlik düzeyini en iyi yansıtan mekanlar olmalarıdır. O yüzden “kentler bir toplumun aynasıdır” diyen, ne kadar doğru söyler. Evet kentler, toplumların ekonomik, sosyo-kültürel ve teknolojik düzeylerini ve sahip oldukları birikimleri en doğru şekilde yansıtan sosyal ve fiziki zeminlerdir. Kentler, toplumları tüm yönleriyle en iyi şekilde tanıtan ve temsil eden sosyal birimlerdir. İnsanların yoksulluğunu ya da zenginliğini, dayanışmasını veya ayrışmasını, siyasete ve yönetime olan yaklaşımını, geleneğini ve kültürünü, zevk ve estetiğini, mantık ve etiğini anlarsanız kentlere baktığımızda Ve daha nice şeyleri, üstü açık veya kapalı nice gerçekleri söyler bize kentler.

Görüldüğü gibi kent ve kentleşme modern zamanların en önemli olgularından biridir. Yalnız Türkiye’de değil, dünyanın her yerinde, pek çok ülkede, hızlı şehirleşme, kırsal alandan kentsel alanlara yaşanan yoğun göç, güncel bir konu olarak önemini korumaktadır. Ülkemiz açısından baktığımızda, Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusumuzun yaklaşık yüzde 25’i kentli nüfus iken, sadece 75 yılda bu oran tersine dönmüş ve kentli nüfus yüzde 75’e yükselmiştir. Bugüne gelinceye dek kentlerimiz derinlikle birlikte büyümüş, kırsaldan kentlere gerçekleşen yoğun göçü karşılayacak, insanlara yeterli alt ve üst yapıyı sunacak önlemler alınmadığı için “anomik kentleşme” dediğimiz günümüzdeki çarpık ve sağlıksız kent manzaralarıyla karşı karşıya kalmışız.

Kentleşme, sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak, kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumun yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü, uzmanlaşma yaratan, insan davranışları ve ilişkilerinde şehirlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir (Keleş, 2001;22). Diğer bir kaynakta kentleşme kavramından, iki ucu olan bir çözülme, yoğunlaşma ve akım olayı olarak bahsedilmekte, kır ve kent iki farklı uç olarak tanımlanmaktadır. İki uçtan biri olan kırdaki çözülme, kentte ise yoğunlaşma gerçekleşmekte, bunun sonucunda iki uç arasında bir akım meydana gelmektedir. Literatürde kentleşmenin itici nedenleri olarak nitelendirilen konular kırdaki çözülmeyle getirmektedir. Tarımsal üretimde makineleşme işgücüne olan ihtiyacı azaltmakta, kırsal alanlardaki nüfus fazlası kentlere yönelmektedir.

“Hızlı kentleşme” bilhassa büyük kentlerin daha da büyümesi şeklinde gerçekleşmektedir. Toplam kentli nüfus içinde Büyükşehir Belediyelerinde yaşayan insanların sayı ve oranı gittikçe artmaktadır. Büyükşehirlerdeki nüfusun katlanarak büyümesi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Genel anlamda sanayileşmeye paralel giden kentlerdeki süratli nüfus artışının getirdiği başlıca sorunlar; konut, ulaşım, sağlık, eğitim, çevre, tarihi ve kültürel mirasın korunması, ekonomik ve yönetsel sorunlardır.

Kentleşme, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir birikim sürecidir. Bu süreçte, kırdan kente göçen bireyler kente özgü işlerde çalışmakta, kente özgü davranışları benimsemekte ve kentin sunduğu olanakları kullanmaya başlamakta, kentleşmektedirler. Kentleşme, kente göç eden nüfusun yeni koşullara uygun ilişkiler biçimi geliştirerek kentin bir ögesi olma, kente uyum sağlama ve kentle bütünleşme süreci olarak da tanımlanmaktadır. Bu tanım kentleşme ile ilgili mekan ögesine vurgu yapmakta, sürecin sosyal ve kültürel özelliklerini de kapsamaktadır. Sosyo kültürel özellikleri temel alarak kentleşmeyi, kente göç edenlerin ve kentte yaşayanların, kent toplumunun değer-norm sistemini, kentli insanın düşünme, davranış biçimlerini ve giderek yaşama biçimini benimsemesi şeklinde tanımlayabiliriz (Kaya, 2004;140). Kartal, kentleşmeyi ekonomik ve sosyal bakımlardan iki ana grupta incelemektedir. Buna göre, sosyal bakımdan kentleşme kır kökenli insanın türlü konularda kente özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşir iken, ekonomik bakımdan kentleşme bireyin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle sağlaması ile gerçekleşmektedir (Kartal, 1983;21).

Kentsel yaşam kalitesi kavramı, mimarlar, kent plancıları, kent ve çevre sorunları ile ilgilenen uzmanlar ve yerel yönetim uzmanları tarafından son yıllarda geliştirilmiş kavramlardan biridir. Kentsel yaşam kalitesi Geray'a göre, dar anlamıyla, toplumsal ekonomik ve mekansal ögeler açısından kent tanımına giren yerlerde, kentsel altyapı, iletişim, konut ve benzeri olanakların sunulma düzeyinin önceden belirlenen ölçümlerin üstünde olması durumudur. Kavram, geniş anlamıyla ele alındığında toplumsal, kültürel, siyasal öge ve süreçleri de kapsamaktadır. Kentte yaşayan tüm bireylerin hiçbir ayırım gözetmeksizin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında kentin sunduğu olanak ve fırsatlardan yararlanma hakkına sahip olmaları gerekmektedir. Kent yönetimleri, kentlilerin eğitsel, sanatsal, kültürel ve siyasal katılımını sağlamaya yönelik politikalar geliştirmeli ve uygulamalıdır. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin kente yeni gelenlerin kent yaşamına uyum sağlamalarını kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı birtakım hizmetler sunmaları ihtiyacı doğmaktadır. Çünkü, kırdan kente göç edenlerin kentleşemediği, dolayısıyla kentsel bütünleşmenin sağlanamadığı bir toplumsal ortamda yaşam kalitesinin yüksek düzeyde olması beklenemez (Geray, 1998;330).

2.Kentsel Kimlik Kavramı

Kent teknik, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel birçok konuların birlikte söz konusu olduğu bir mekân, bir yerleşmedir. Bu yerleşmeler çeşitli kültür ve sosyal yapılardan oluşması nedeniyle farklılıklar gösterirler. Kentlerin farklı karakterleri kent kimliği, kent profili ve kent imgesi kavramlarıyla açıklanmaktadır. Kent kimliği uzun bir zaman dilimi içinde biçimlenir. Kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi, niteliklerin karışımı olarak kente biçim verir. Kentin profilini doğal profili, sosyo-ekonomik profili ve insan eliyle yapılmış mekânın profili ile bir bütünleşmenin değerlendirilmesi oluşturur (Onem-Kılıçaslan, 2005;116). Kentsel kimlik bir kentin, çevrenin, doğal ve yapay elemanları ve sosyo-kültürel özellikleri ile tanımlanır. Kentsel kimlik oluşum şeması, açımları ile birlikte Şekil 1'de ifade edilmiştir.

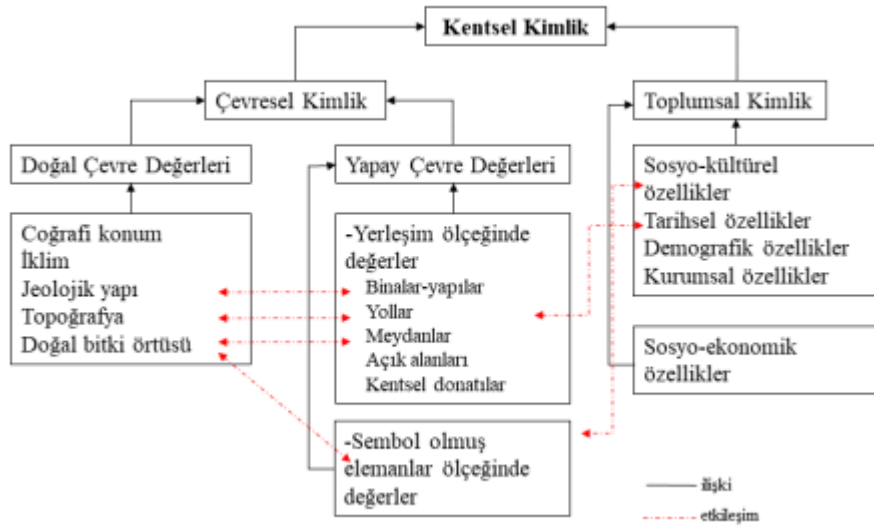
Çevre ve içinde yer alan yaşam biçimi ile bir bütün oluşturarak toplumsal olarak yeniden üretilen, sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplumsal ilişkiler, kent kimliğinin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır. Toplumsal deneyimler, görüşler, inançlar, davranışlar toplumun sosyo-kültürel yapısını oluşturur. Kişinin toplumsal davranışlarını yönlendiren bu ögeler kentsel kimliğin oluşmasında da etkin rol oynar. Kenti geçmişten geleceğe bir süreklilik içinde algılamak ve kavramak gerekir. Doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanları kentin doğal çevre verileri ile ilgilidir. Doğal çevre verilerini topografik durum, iklim koşulları, su ögesi, bitki örtüsü, jeolojik durum ve genel konum oluşturur. Bu faktörlerin farklılığı, kentleri birbirinden ayırır, tanımlar, özgün kılar ve kente kimlik verir. Kent kimliği kavramı çerçevesinde ele alınan kentin sahip olduğu doğal çevre verilerinin iyi analiz edilmiş olması, korunması, iyileştirilmesi ve vurgulanması, kentin olumlu kimliğinin korunması ve güçlendirilmesi anlamına gelir ve kentsel algılamaya daha olumlu olarak sağlanır.

Beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanları birey ve toplumdur. Bireyin kimliği yaşadığı çevre içinde olgunlaşır. Bireyin kendi geçmişiyle ilgili bilinçli- bilinçsiz tüm algıları, bilgileri, birikim ve

deneyimleri, düşünceleri, davranışları, gelecek ile ilgili beklenti ve tahminleri, gereksinim ve istekleri ayrıca içinde yaşadığı topluluğun adet, gelenek, inanç ve beklentileri kimliğini biçimlendirir. Bireysel kimlik grup ve toplum kimliğini oluşturur. Bunlara bağlı olarak, beşeri çevreden kaynaklanan kimlik elemanları, demografik yapı (nüfus büyüklüğü, yapısı, yoğunluğu, yaş grupları...), kurumsal yapı (politik, yönetsel, hukuksal, ekonomik...) ve kültürel yapıya yönelik alt elemanlardan oluşur. Kent kimliğini oluşturan öğelerin belirlenebilmesi için öncelikle çevrenin doğru bir şekilde algılanması ve tanımlanması gerekir.

Kentlilik bilincinin gelişmesi için ortak bir kentte yaşamak yeterli bir özellik değildir. Bir kentte yaşayan insanların yaşadıkları kente karşı ait olma duygusu taşımaları ise o kenti korumaları, geliştirmeleri, kentin imarı ve yönetimine katılmalarıyla mümkün olabilmektedir. İnsanlar kendilerinin içinde oldukları olguları daha kolay sahiplenmektedirler. Kentlilerin kentine sahip çıkabilmeleri için kenti algılamalarının doğru olması gerekmektedir. Başka bir ifade ile kentlilik bilinci, kente yaşayanların var olan değişik kimliklerinin yanı sıra bir de içinde yaşadıkları kente özdeşleşebilen bir kimliğe sahip olmalarıdır (Kaya, 2004;162).

Şekil 1.2. Kentsel Kimlik Bileşenleri

Kaynak: Topçu, 2011

Kent imgeleri, toplumsallaşma sürecinde önemli bir rol oynarlar. Bu imgelerin, üzerinde düşünülmeden kabul edilen varlığı, az çok istikrarlı bir günlük ilişki ağı içinde, öğrenilen toplumsal norm ve rollerin devamını sağlar. Aslında, anlamlı bir çevre, büyük ölçüde bireyin toplumsal kimliğiyle örtüşür. Bireyin toplumsal kimliği, toplum ve mekâna uyum yeteneği sayesinde çevreye aşina olma ve emniyet duygusunu getirir (Mai,2005;107).

3. Kent Kültürü ve Kültürel Sürdürülebilirlik

Kentler sadece insanların bir arada yaşadığı fiziksel mekânlar değildir. Günlük hayatlarındaki davranış kalıpları, düşünce biçimleri, politik tercihleri, sosyal ilişkileri gibi kente özgü sosyal ve siyasal ve kültürel özellikler olduğu gibi, fiziksel yapı da mimarisıyla, estetiğiyle kente özgü hız ve ölçeği ile ayrı özellik taşır.

Kentler, büyük bir toplumun ayrılmaz parçasıdır. Bir toplumda kentlerin sayısı, yayılımı ve işlevleri, kültürünün karmaşıklığına ve kültürel değişikliklerden etkilenme derecesine göre farklılık gösterir. Kentin gördüğü işlevlerin, bir ölçüde kültürünün yapısına, karmaşıklığına ve bu yüzden de içinde bulunan tarihsel döneme göre değiştiği biliniyor. Bu değişim, kentin, temel olarak bir yerleşim yerinden bir atölyeye dönüşmesini de içerir (Hatt, 2002;30).

Yaşayan bir organizma olan kentlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için kentlere özgü niteliklerin, devamlı olması gerekmektedir. Tarihsel gelişim sürecinde kentler artık geliştikleri bölgelerin kültür sanat merkezleri olma işlevini de yerine getirip öncesinden aldıkları kültürel mirasın bir sonraki kuşaklara üzerine yeni eklentiler/katmanlar koyarak aktarıldığı mekânlara dönüşmüşlerdir. Tarihsel süreç içerisinde kentler, toplumların kültürlerini yansıtan mekânlar olmuşlardır. Kentlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için, kenti oluşturan toplumların kültürel etkileşim içerisinde olmaları şarttır.

Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır. Kültür belli bir toplumun kendisi, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir. “Kültür tarihidir ve süreklidir. Eğer kültür bir kuşaktan diğerine geçiyorsa yani süreklilyse onun her kültürde nedenleri ve sonuçları vardır. Kültürün sürekliliğini gelenekler ve görenekler sağlar. Her kültürün başlangıcına uzanan bir geçmişi vardır.” Aslında kültürel sürdürülebilirlik olarak tanımlayabileceğimiz eylem süreci doğası gereği kaçınılmazdır. Sürdürülebilirliği gelecek kuşaklara, ne tür bir dünyada yaşamak isteyeceklerine karar verebilecek durumda oldukları bir dünya bırakarak, günün gereksinimlerini, gelecek kuşakların kendi gereksinimlerinin karşılama olanaklarını azaltmadan karşılama biçimi olarak tanımlayabiliriz.

Hızlı ve çarpık kentleşme Türkiye toplumunda bir dizi sosyal ve kültürel soruna sebep olmaktadır. Kentleşmenin kültürel boyutunun ihmal edilmesi ve sosyal anlamda kentleşmenin gerçekleştirilememesi kültürel çarpıklığa, boşluğa veya bunalıma sebep olmaktadır. Kırsal alanlardan büyük kentlere göçen milyonlarca kişi için, kırsal kültür işlevini kaybetmektedir. Ancak bu kişiler kentsel kültürü de yeterince benimseyememektedir. Ortaya çıkan bu “kültür boşluğu”, hızla oluşan bir “kuralsızlık” doğurmakta, toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamımızda ortaya çıkan “anarşi”nin temeli olabilmektedir (Kaya,2004;43).

4. Kentte Tutunma Çabaları; Hemşehri Dernekleri

Son dönemde, metropol kentlerde göç edenlerin yaşadıkları kültürel şoku aşabilmek ve kentte tutunabilmek için çeşitli çözümler ürettiklerine şahit oluyoruz. Bunun en somut örneği hemşehri dernekleri adı altında yapılan organizasyonlarda görüyoruz. Kentte gelenler iş, konut bulabilmek, ekonomik, sosyal sorunlarını azaltmak ve kültürel kimlikleri korumak için bir araya gelerek, dernek ya da vakıf örgütlerin çatısı altında hemşehri dayanışmasını sergiledikleri artan düzeyde gelişmektedir.

Hemşehrilik ilişkileri bütünsel kent ilişkileri içerisinde cemaat ilişkilerini ve cemaate aidiyeti betimlemektedir. Hemşehrilik dernekleri, yalnızca bir örgütlenme biçimi olarak ortaya çıkmamakta, kentsel ilişkiler bütününe içinde yer alan ve devamlılığı bu ilişkiler tarafından da belirlenen cemaat çevreleri olmaktadır.

Kente göç edenlerin kentin değişik yerlerinde yaşayan hemşehrileriyle ortak bir mekânda bir araya gelerek birçok paylaşımın yanı sıra, kentin yarışmacı ortamına karşı bir dayanışma ağı oluşturmalarında hemşehrilik dernekleri önemli olmaktadır. Yine bu derneklerde patronaj ilişkilerine benzer ilişkiler de kurulmaktadır. Diğer bir deyişle hemşehrilik dernekleri, kentlerde birer baskı grubu haline gelebilen hemşehri gruplarının mekânı olmaktadır.

Hemşehri dernekleri diğer derneklerden farklı bir nitelik taşır. Hüseyin Bal’ın Antalya il merkezinde varolan hemşehri dernekleri üzerinde 1996 yılında yaptığı saha çalışmasının ürünü olan bildirisi “Kentsel toplumda Anomi-Yabancılaşma Olgusu Kente Göç Edenlerin Alternatif Çözümü: Hemşehri Birlikleri” başlığını taşımaktadır. Sürekli göç alan kentlerde yapısal değişme anomi ve yabancılaşmayı yeniden üreterek gerçekleşir. Anomiyi ister ekonomik ve sosyal hayatta, bireyler arasında ya da kurumlarla bireyler arasındaki ilişkilerde karışıklık, düzensizlik, kural yokluğu olarak isterse bireyin sapma davranışlarının yaygınlaşması olarak ele alalım sonuçta toplumsal yapının ürettiği bir olgu olduğunu belirlemek durumundayız. Yabancılaşma sürecinde, birey kitle içinde yalnızlaşır, ürettiği nesnelere ulaşama, iletişim araçlarının pompaladığı tüketim bombardımanında alım gücünün yetersizliği nedeniyle çaresizdir, seçmen olarak seçtiklerini kutsallaştırır. Doğayı tüketerek yapay

ortamlarda yaşamaya kendini mahkûm eder. Sanatı, edebiyatı, kültürel nesnelere alınıp satılan metalar olarak algılar. Bu durum kente yeni gelenler tarafından kaygı içinde algılanır. Bireysel düzeydeki çabalarıyla kentte tutunma, iş fırsatlarını değerlendirme ve kültürel kimliklerini korumanın mümkün olmadığını gören göçmenler topluluk düzeyinde dayanışmaya, örgütlü olmaya yönelirler. Bu örgütlülük hemşehri birlikleri olarak ortaya çıkar.” (Bal, 1999;74-79)

5. Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler

Tek bir dünyada yaşadığımızın altını çizmek bugünlerde en çok duyulan sözlerin başında gelmektedir. Küreselleşme, kavram olarak dünyanın sıkışması ve tek bir yer olarak algılama bilincinin artışı olarak tanımlanmaktadır. Giddens, “modernliğin sonucu olarak değerlendirdiği küreselleşmeyi, uzak yerleşimlerin birbiri ile ilişkilendirdiği yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlamaktadır” (Giddens, 2000;22).

Küreselleşme mekanizmalarının önemi yerlerin küresel süreçlerle etkileşimleriyle bağlantılıdır. Giddens’a göre yerelliği belirleyen küresel koşulların etkisidir. Kentler farklılaşmış, parçalanmış mekânlar olarak ortadadır. Küreselleşme süreçleri tüm dünya etkilemektedir. Burada bazı yerler öne çıkmakta, bazıları önemini kaybetmektedir. Değişimin tüm boyutları dünya yüzeyinde yaşanmaktadır. Bu çerçevede görülen mekânsal sınırların aşılmasıdır. İletişim, bilişim teknolojileri, sermayenin hareketliliği yerleri farklılaştırmıştır. Yerleri farklılaştırırken sadece ulus devlet içindeki kentleri farklılaştırmamış, kentler içindeki yerleri de farklılaştırmıştır (Aslanoğlu,2000;147-150).

Günümüzde büyük metropoller, küresel/yerel ekseninde yeniden şekillenen iktidar ilişkilerinin ana halkasını oluşturuyor. Küreselleşme diye adlandırılan çapraşık ve çok yönlü iktidar ilişkileri ağı büyük metropollerde düğümleniyor, kendini yeniden üretiyor, derinleşip yayılıyor. Küreselleşmenin en görünür ve son yıllarda en çok tartışılan boyutu, dünya ölçeğinde kültürel trafiğin yoğunlaşması ve hızlanması oldu. Küresel kültür endüstrisinin dünya piyasalarını istila eden ürünleri karşısında, ulus-devletlerin kendi öz varlıkları olarak tanımladıkları, çeşitli uygulamalarla koruma altına aldıkları “milli kültürlerini” savunmaları giderek zorlaştı. Televizyon programlarından müzik türlerine, dünya markalarından haber görüntülerine kadar çok geniş bir yelpaze içinde yoğunlaşan kültür trafiği ortaya çıktı (Kaya, 2004;22). Kentlerimiz yer alan çeşitli sınıfların ve kültürel zümrelerin hepsi, farklı biçimlerde, küresel dolaşım ağlarının içinde yer alıyor. Bu nedenle uzaktan bakan bir kozmopolit kültür uzmanının “ tutarsızlık” ya da “çelişki” olarak teşhis edebileceği tüm özellikleri barındırıyor kentler. Damların çoğundan çanak antenler yükseliyor, poşet çay, ketçap, Coca Cola gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiş. Bugün tüm şehirler, gündelik yaşam farklı soykütükleri olan ürünlerin, teknolojilerin, görüntülerin çeşitli bileşimlerinden oluşuyor (Kaya, 2004;26).

6. Yerleşimlerde Kültür;

Yerel ve bölgesel yönetimler, güzel sanatlar ve eğlence faaliyetlerinin hazırlıklarında, kültürel aktivitelerin tanıtımında ve kültürel demokrasiye erişimde önemli bir yere sahiptirler. Bu nedenle adı geçen yönetimler, yerleşimin geleneksel, kültürel özellikleri ve nüfusun kültürel karakteri ışığında, kültürel politikaları hazırlama ve uygulama kapasitesi ve hakkına sahip olmalıdır. Mimari oluşumlar, dil, güzel sanatlar, müzik, edebiyat, hepsi birden bir kentin ortak hafızasının ve tarihinin birer ifadesini; yaşam tarzlarının, sosyal oluşumların, kültürel mirasın ve yaşanmışlığın değişiminin barometresini oluştururlar. Bir yörenin kendine has coğrafyası, topografyası, iklimi ve yaşam koşulları, yaşayanların o yöreyle bütünleşmelerini sağlayacak, özgün kültürel karakteri oluşturur. Kültürel politikaların, ekonomik ve sosyal kalkınmaya da katkısı vardır. Daha kapsamlı olarak ele alındığında, bu politikaların oluşumu; bireylerin yerleşimlerini, Avrupa’yla ilişki ve değişim ağındaki rol ve konumlarıyla tanımlarına, tanımlamalarına ve bütünleşebilmelerine yol açar. Kültürel politikalar, ekonomik gelişmeyi ve toplum bilincinin oluşmasını teşvik eder; en küçük yaştan başlayarak, eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır; toplumsal ilişkilere katılımında etkin rol oynar; toplumun engelli olan kesimlerinin sosyal yenilenmesinde yardımcıdır. Bu nedenle kültür; karmaşık kent politikalarının, insan haklarının tesisinin ve kentlerde yaşamın kalitesinin artırılmasının temel taşıdır.

7. Yerleşimlerde Kültürlerarası Kaynaşma;

Kişinin yaşadığı toplumun aktif ve gerçek bir üyesi olabilmesi için, kültürel zenginliği olan bir kentte yaşamaları gerekir. Ancak çoğunlukla bu ilkeye saygı duyulmaz. Farklı dil, gelenek, kültür ve inanca sahip göçmen ve azınlıklar; genelde toplumca kolay benimsenmez veya onunla kaynaşamazlar. Genellikle bu tür kişilerin kent yaşamına ilişkin tecrübeleri, dışlanmışlık, yalnızlık, korku ve düşük standartlı bir yaşamla eşdeğerdir. Kültürlerarası kaynaşma; göçmen toplulukları için kaliteli bir yaşamın anahtarı olduğu gibi, yerel yönetimlerin ve kent bütününe kültürel ve ekonomik zenginliğinin de kaynağıdır. Bir kentin görevi, buraya birlikte yaşamak, paylaşmak, bütünleşmek üzere değişik kültürel altyapılardan gelmiş gruplara; kent bütününe yapacağı olumlu katkı da göz önüne alınarak, misafir perverlik göstermek ve onları kucaklamaktır. Böylelikle, Avrupa yurttaşlığı kavramı; bir topluma ait olarak, farklı duygu ve düşüncelerin özgürce dile getirilebildiği, aktif bir demokrasi ortamında oluşur(<http://www.yerelnet.org.tr/uluslararası/avrupakonseyanlasma>).

8. Türkiye’de Kentleşme

Neolitik devrim, avcılık ve toplayıcılık döneminden tarımsal üretim dönemine girilmesi ile birlikte yerleşik hayata geçişin yaşandığı bir dönem olup, literatürde hem uygarlığını hem de kentleşmenin başlangıcı bu döneme tarihlenmektedir. Dünyanın ilk kentlerinin M.Ö. 3500 yıllarında Mısır’da Nil nehri vadisinde, bugün Irak ve Pakistan olan Fırat ve Dicle nehirleri ile İndüs nehri civarında kurulduğu tespit edilmiştir (Giddens, 2000;500). İlkçağlarda kent yerleşimleri güvenlik amacıyla duvar ile çevrelenerek kale haline gelmiş, kent sınırları dahilinde ortak yaşam içinde örgütlenmiş, hukuken hür bireylerde kurulu devlet toplulukları olan ‘polis’ler oluşmuştur (Toprak, 1995;2). Dolayısıyla, ilk kentlerin tarımsal üretimi denetleme işlevini üstlendiğini, aynı zamanda da idari bir birim olarak örgütlendiğini ve yerleşik hayata geçişle birlikte ortaya çıkan güvenlik gereksinmesini karşıladığını söyleyebiliriz. Böylece, kentlerin ortaya çıkmasıyla birlikte asker ve yönetici sınıf gibi toplumsal sınıflar oluşmuş, bu durum kırsal alanlardan farklı olarak kentlerde sınıflı bir toplum yapısını getirmiştir. Kale içerisinde yerleşmiş kentlerin surların dışına taşarak büyümeye devam etmesi, şehir devletlerinden imparatorluklara geçişe neden olmuştur. Ortaçağda din unsuru önemli ölçüde kent hayatının düzenleyicisi durumuna gelmiş, ruhban sınıf kent yönetiminde hakim sınıfı oluşturmuştur.

Sanayi Devrimi bugünkü anlamda kentleşmeyi başlatan önemli bir dönüm noktasıdır. Kentleşmenin dünyada sanayileşmeye en erken geçen ülke olan İngiltere’de başladığı kabul edilmektedir. İngiltere’de 1800’lerde nüfusun %20’den azı kasabalarda ve nüfusu 10.000’den fazla olan yerleşmelerde yaşamakta iken, 1900’lerde bu oran %74’e yükselmiştir. 1800’lerde 1.1 milyon kişinin yaşadığı Londra’nın nüfusu 1900’lerde 7 milyona ulaşmıştır (Giddens, 2000;501).Öncelikle 19. yüzyılda İngiltere’de başlayan ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde yaşanan kentleşme olgusu, ülkemizde uzun bir süre sonra, ancak, çok daha hızlı bir şekilde yaşanmıştır. Bu durum, kentlere göç sürecinin başladığı 1950’li yıllardan itibaren kentlerin hızla, ancak hazırlıksız ve ani bir biçimde büyümesine yol açmıştır.

Ülkemizde kentleşme sürecinin Avrupa ülkelerinden farklı olarak yüzyıllık bir döneme yayılarak değil de, 50 yıl gibi kısa bir zamanda yoğun bir şekilde yaşanması kentlerde önemli fiziksel, ekonomik ve sosyal sorunlara yol açmıştır. Kent yönetimlerinin hizmet sunumu, yoğun nüfus artışına paralel bir iyileşme göstermediğinden, göç edenler kentte iş, barınma gibi sorunları kendi başlarına çözüm üretmek durumunda kalmışlardır. Yeni kentliler kentte tutunmak amacıyla hemşehri dernekleri etrafında örgütlenmiş, barınma sorununu gecekondu ile çözmüş, dolayısıyla kentte yaşamalarına rağmen, kent kültürünü benimsememiş, kırsal kültürü kentte de devam ettirmiştir.

Ülkemizde kentleşmenin nedenleri literatürde, itici, iletici ve çekici nedenler olmak üzere üç ana grupta incelenmektedir. İtici nedenler tarımsal üretimle ilgili olumsuz koşullarla açıklanabilir. Tarımsal verimin düşüklüğü, tarımsal gelirin azlığı, gelirin ve toprak iyeliğinin dengesiz dağılması, tarımda makineleşme gibi nedenlerle geçimini tarım sektöründen sağlayamayan nüfus, sanayi ve hizmet sektörlerinde çalışmak üzere kentlere göç etmiştir. İletici nedenler, kent ile kırsal arasında taşınım ve iletişim olanaklarının artmasıdır. Çekici nedenler, kırsal alanlarda bulunmayan iş imkanları, sosyal ve

kültürel imkanlar, sağlık ve eğitim hizmetleri gibi olanakların kentlerde yer almasıdır. Kırsal nüfus, söz konusu hizmetlere erişme isteği ile kentlere göç etmektedir. Ülkemizde kentleşme sürecinin özelliklerini ve kentlerin mevcut durumunu daha iyi anlayabilmemiz için 1920’li yıllardan günümüze kadar kentsel nüfus oranları, bölgelere göre kentleşme düzeyleri, çalışan nüfusun sektörlere dağılımı konusundaki sayısal verilere başvurmamız gerekmektedir. Söz konusu verilere ilişkin tablolar sırasıyla aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1: Türkiye’de Kent ve Köylerde Yaşayan Nüfus, (1927-2014), (%)

<i>Yıl</i>	<i>Toplam Nüfus</i>	<i>Kent Nüfusu</i>	<i>Köy Nüfusu</i>	<i>Kent Nüfusu Oranı (%)</i>	<i>Köy Nüfusu Oranı (%)</i>
1927	13 648 270	3 305 879	10 342 391	24,2	75,8
1935	16 158 018	3 802 642	12 355 376	23,5	76,5
1940	17 820 950	4 346 249	13 474 701	24,4	75,6
1945	18 790 174	4 687 102	14 103 072	24,9	75,1
1950	20 947 188	5 244 337	15 702 851	25,0	75,0
1955	24 064 763	6 927 343	17 137 420	28,8	71,2
1960	27 754 820	8 859 731	18 895 089	31,9	68,1
1965	31 391 421	10 805 817	20 585 604	34,4	65,6
1970	35 605 176	13 691 101	21 914 075	38,5	61,5
1975	40 347 719	16 869 068	23 478 651	41,8	58,2
1980	44 736 957	19 645 007	25 091 950	43,9	56,1
1985	50 664 458	26 865 757	23 798 701	53,0	47,0
1990	56 473 035	33 326 351	23 146 684	59,0	41,0
2000	67 803 927	44 006 274	23 797 653	64,9	35,1
2007	70 586 256	49 747 859	20 838 397	70,5	29,5
2014	77 695 904	71 286 182	6 409 722	91,8	8,2
2015	78.741.053	72.441.769	6.299.284	92,1	7,9
2016	79.814.871	73.669.126	6.145.745	92,3	7,7
2017	80.810.525	74.761.132	6.049.393	92,5	7,5
2018	82.003.882	75.689.584	6.314.298	92,3	7,7

Kaynak: DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Yayın Numarası: 2759, Ankara, 2000, s. 46., TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2009, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 3493, Ankara, Aralık 2010, s. 8-9, 10, 27-28., TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2010, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 3509, Ankara, Mart 2011, s. 2, 21., TÜİK, Konularına Göre İstatistikler, Nüfus ve Demografi, İstatistiksel Tablolar ve Dinamik Sorgulama, Tarihsel Gelişim, 1927-2000, Nüfusun Büyüklüğü, Yaş ve Cinsiyet Yapısı, Şehir ve Köy Nüfusu, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1047, Erişim: 07.Aralık.2014., TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2013, Türkiye İstatistik Kurumu, Haber Bülteni Sayı:15 974, Ankara, 29.01.2014. s. 1., TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, İstatistiksel Tablolar ve Dinamik Sorgulama, İstatistiksel Tablolar, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt İstatistikleri, İl ve İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059, Erişim: 12.Mart.2015. Not: Nüfus 20 000’den fazla olan yerleşim yerleri kent olarak kabul edilmiştir, Kent Nüfusuna İl/İlçe merkezleri, köy nüfusuna ise belde ve köyler dâhil edilmiştir.

9.Kentleşme Süreci ve Kentlilik Bilincinin Oluşumunda Halkın Duyarlılığı

Kırdan kente göç eden bireylerin kır yaşamında benimsediği değerlerin yerini kente özgü değerlerin alması, yani bireylerin kentleşmesi uzun bir süre içerisinde meydana gelmektedir. Bu süreçte, hem kent insanının hem de kır insanının değerlerine bir arada sahip olan, tam anlamıyla kentleşmemiş birey geçiş insanı olarak tanımlanmaktadır. Kırdan kente göç edenlerin kentleşmesi için üç kuşaklık zaman dilimine ihtiyaç olduğu göz önüne alınırsa, göç edenlerin neredeyse tamamının geçiş insanı olduğunu, tam anlamıyla kentleşmiş bireylerin gelecek nesiller olduğunu söyleyebiliriz.

Köy şehir farklılaşması İbn-i Haldun ve Zimmerman tarafından dokuz ayrı başlık altında incelenmektedir. Bunlar, mesleki alanda farklılaşma, çevreye yerleşme biçiminde farklılaşma, toplum yapılarının büyüklüğünde farklılaşma, nüfusun homojenliğine göre farklılaşma, toplumsal tabakalaşma açısından farklılaşma, toplumsal hareketlilik açısından farklılaşma nüfus yoğunluğunda farklılaşma, göç yönünden farklılaşma ve toplumsal ilişkiler ve temas yönünden farklılaşmadır (Görmez, 1991;14).

Köy toplulukları, toplumsal statülerin soya bağlı olarak kazanıldığı, etnik, yapısal ve fonksiyonel olarak farklılaşmamış cemaatlerdir. Köy cemaatinde din önemli bir sosyal kurum olmakta ve toplumsal yaşamı büyük ölçüde düzenlemektedir. Aile kurumu da sosyal yaşamın temelini oluşturan diğer bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailenin işlevi biyolojik olarak neslin devamını sağlama ile sınırlı kalmamakta, aynı zamanda kültürel değerlerin nesilden nesile aktarımını sağlamaktadır. Ailenin kültür aktarımı işlevi yanında, kırsal topluluklarda temel bir üretim birimi olma özelliği de bulunmaktadır. Tarıma dayalı üretimde insan gücü başlıca üretim unsuru olduğundan, köy ailelerinde çocuk sayısı fazla olmakta, böylece işgücünün artırılması amaçlanmaktadır. Köy aileleri üç kuşağı bir arada barındıran, aynı zamanda kardeş ve akraba ailelerini de kapsayan geniş topluluklardır. Köyde çocukların eğitim sorumluluğu da aileye yüklenmiş durumdadır (Görmez,1991;17). Cemaatlerde belirli bir yer üzerinde devamlı yaşamaktan kaynaklanan homojen ve muhafazakar nitelikli toplumsal birlik bulunmaktadır. Cemaatler birincil gruplardır ve bu gruplarda daimi ve yoğun kişisel ilişkiler, yüz yüze temaslar yaygın olup, bireyler arasında biz bilinci hakimdir. Bunun aksine kentsel topluluklar ikincil gruplardır. İkincil gruplarda kişisel olmayan ilişkiler hakimdir ve toplumdan ziyade birey ön plana çıkmaktadır. Kişisel, yoğun ilişkilerin varlığı cemaat topluluklarında dayanışma duygusunu da güçlendirmektedir (Görmez,1991,20). Kente göç eden bireyler, kente uyum sürecinde dayanışma kavramını devam ettiren tampon mekanizmalar olan hemşehri dernekleri etrafında örgütlenmektedirler. Böylece kentte yaşadıkları yabancılaşmayı bir nebze gidermeyi amaçlamaktadırlar.

Kentlerde davranış biçimlerinin ekonomik, sosyal, siyasal, psikolojik, inançsal ve estetik açılardan farklılaştığı görülmektedir. Kentli birey, geçimini tarım dışı sektörler olan sanayi ve hizmet sektörlerinde çalışarak sağlamaktadır. Aile kurumu içerisinde ilişkiler demokratik tutumu benimser ve kadın erkek eşitliğinin gereğini yapar. Patronaj türü ilişkilerden sakınır ve serbest zamanını kişisel ve toplumsal faydaya yönelik olarak değerlendirir. Kentli bireyin siyasal davranışları da kırdaki bireyinkinden farklıdır. Siyasal hak ve sorumluluklarının bilincinde olan kentliler, oy verme, sivil toplum organizasyonları destekleme ve yerel yönetim hizmetlerine katılma gibi davranışları da benimserler. Kendini kentli ve modern olarak niteleyen bireyler, kendini ve fikirlerini önemseyen, aynı zamanda empati yaparak kendini ötekini yerine koymayı bilen ve özgüveni olan psikolojik yapıya sahiptirler. Aynı zamanda diğer grupların inanç ve pratiklerine saygılı olma, oturduğu konut ve yaşadığı kentin düzensizliklerinden rahatsız olarak güzelleştirme çabasında olma, sanatsal ve kültürel etkinliklerle ilgilenme ve bu faaliyetlere katılma gibi davranışlar kentli olmanın ölçütleri olarak sayılabilir (Kaya,2004;141).

10.Kentlileşme ve Kentlilik Bilinci

Kırsalın gittikçe küçüldüğü, kentsel alanların ve kentli nüfusun hızla büyüdüğü günümüz dünyasında kentler, her anlamda çok önemli yere sahiptirler. Daha çok insanın yerleşmeye başlamasıyla birlikte kentsel mekanlarda yaşayan insanların, kente dair sosyal ve duygusal bağları gündeme gelmiştir. Kentlerde barınan insanların kendilerini kente ait hissetmeleri ve kent ile duygusal ve sosyal bağlar oluşturmaları, kentlileşme denilen o kritik sürecin gerçekleşmesinde kilit rol oynamaktadır. Bilindiği gibi “kentleşme”, kentlerin alan ve nüfus olarak büyümesi, kent yerleşimlerinin sayısı ile kentli nüfus oranının artmasıdır. “Kentlileşme” ise kente dahil olan bireylerin kentli yaşama uyum sağlamaları, kentli bir birey olarak davranmalarıdır. Bu yönüyle kentlileşme kavramı, sosyo-kültürel dönüşümü ifade eden ve kentlerdeki bireyler arası ilişkilere kentli kültürünün egemen olmasını gösteren bir kavramdır.

Kentlileşme, kentsel değerleri ve kentli yaşam biçimini özümseme olarak düşünüldüğünde, bunun, bilhassa kırsal kesimden gelen nüfus açısından uzun yıllar alan ve bir nesilden daha fazla zaman gerektiren bir süreç olduğu anlaşılır. Kentsel değerleri ve kentli yaşam şeklini içselleştiremeyen bireyler, kentlerdeki pek çok sorunun parçası veya tetikleyicisi olmaktadır. Kente demografik bir unsur olarak dahil olan ve gecekondusuyla fiziken kente eklenen bireylerin, yaşadığı kente sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik boyutlarda uyum sağlayamaması, kültürel boşluğa neden olmakta, sonuçta “kentsel yabancılaşma” ortaya çıkmaktadır. “Kentsel başkalaşma” olarak ta adlandırılan bu durum,

cemaatleşme, gettolaşma, şiddet, suç ve mafya ile mekansal ve kültürel siteleşme gibi çok önemli toplumsal sorunlara kaynaklık teşkil etmektedir.

Bir kentin sağlıklı büyümesinin yanı sıra toplumun geleceğe sağlam adımlar atabilmesi, yukarıda bahsedilen bu sorunların çözümlenebilmesine bağlıdır. İşte tam bu noktada çok önemli bir kavram kendini göstermektedir: “Kentlilik Bilinci”.

Latince’de “Civitas” kelimesi, kentlilerin oluşturduğu birlik anlamına gelir. Bu kavram, kent ve kentli birlikteliğini, tarihsel bir gerçekliği de içinde barındıracak şekilde ifade eder. Kentlilik kavramı da kentle birlikte doğmuş ve kentle birlikte yükselmiştir. Kentin, fiziksel, toplumsal, demografik, ekonomik, kültürel özellik ve nitelikleri, kentte yaşayanların yaşam biçimlerini belirlemektedir. Kentsel yaşam kalitesi düzeyinin yüksek olduğu kentler, orada yaşayanları sadece barındıran bir mekan değil, maddi manevi tüm ihtiyaçlarını karşılayan, ayrıca kent yönetimine katılım imkanları sunan bir “yaşam adası”dır.

Ortaklaşa yaşamın sonucunda gelişen organize olma; bir yaşam ve davranış biçimi olarak kentliliğin ayırt edici bir özelliğidir. Kentliler, kent üzerinde bireysel olarak değil, bilakis, örgütlü biçimde daha etkili olmakta, taleplerini böylece benimsetme olanağı bulmaktadırlar. Kentte yaşayan bireyler ve kümeler arasındaki iletişim yoğunluğu kentsel bütünleşmede kritik rol oynar. Süregiden iletişim ve dinamik etkileşim, “kenttaş”ın kentin özelliklerine özgü toplumsal yapısını, kentteki topluluklar arasındaki ilişkileri, kentte yaşanan sorunları öğrenmesine, kenti tanıyıp benimsemesine ve sahip çıkmasına, çevresel ve tarihi-kültürel değerleri koruması ve geliştirmesine yardımcı olarak, kentlilik bilincinin yerleşmesine hizmet eder. Kente karşı duyarlılık ve kente karşı sorumluluk, kentlilik bilincinin temel parametresi olarak, kentsel yaşam kalitesinin gelişmesine ciddi katkılarda bulunur. Diğer bir ifadeyle, kentsel yaşam kalitesinin gelişmesinin en belirleyici etmenlerinin başında “kentlilik bilinci” gelmektedir. Kentini tanıyan, seven, onun her ögesini önemseyen, kentine sahip çıkan, doğal ve yapay her türlü çevre değerlerinin yok olmasına karşı çıkan kenttaşlar, kentsel yaşam kalitesinin yükselmesine katkıda bulunurlar.

Günümüzde kent yaşamı, kentlilik ruhuna sahip, yaşadığı çevreye yabancılaşmamış insan tipi yerine kentlere yığılan kalabalıklardan oluşan topluluklar şekline bürünmüştür. Kentin heterojenliğini aşan bir ayrışma, bir yabancılaşma ve uzaklaşma adeta bir virüs gibi kentsel bünyeyi sarmaktadır. Kontrolsüz büyüyen kentlerde, kentin ortak yaşam alanı ve kültürel pota işlevi etkin olamamakta, paydaşlık kültürü yerini, izole bir kültürel yapıya bırakmak zorunda kalmaktadır. Kentsel yaşamdan veya toplumdan soyutlanmış kişiler, kentle bütünleşememiş, kendi bireysel yaşam kafesi içine kapanmış şekilde yaşamaya alışmaktadırlar. Özgürleşemeyen bireyler, çözümünü bireyselleşmede ya da cemaatleşmede bulmaktadır. Bireyler, kentte sıkı sıkıya yapıştıkları kırsal-cemaat kültürünü ve kimliğini yitirmemek için, “hemşehrilik” adı altında, kimi kez de etnik kümeleşmeler içinde kimliklerini yaşamakta ve böylelikle savunma mekanizmasına sahip olduklarını düşünmektedirler. Bir tür soyutlanmış toplumsal denetim içinde kalan bu bireylerin birincil ilişkileri (aile, akrabalık, hemşehrilik v.b.) sürüp gitmektedir. Böyle bir cendere içine hapsolan bireyler, kendi kırsal geleneklerini, kültürel değerlerini kentte sürdürmektedirler. Kentin sunduğu kültürel değerler yerine, yeni arayışlara girerek farklı değerler geliştirmekte ve bu tür kültürel öğeler, piyasada alınıp satılan “meta” durumuna girince de “popüler kültür” giderek yaygınlaşmaktadır.

Türkiye örneğinde kentsel mekanlarda yaşanan ve yukarıda anlatılan bu türden sosyo-kültürel anafolar, bireyleri olduğu kadar kentin genel sosyal bünyesini de bir bütün olarak etkilemektedir. Kentlerimizin çeperleri büyüdükçe, ironik bir biçimde “kültürel çeperler” de büyümekte ve belirginleşmektedir. Kültürel çeperlerin belirginleşmesi neticesinde “sosyal uçurumlar” derinleşmektedir. Kente gelen bireylerin ve kümelerin, ortak sorunlarını serbestçe tartışabilecekleri ortak bir kentsel dünyanın oluşturulması halinde, kentsel yabancılaşmanın önüne geçilebilecektir. Bu bireylerin, kentin, ülkenin ve insanlığın yararı için özveride bulunabilecekleri, işbirliği yapabilecekleri ortak bir dünyayı paylaşan kentliler olarak, yönetime katılabilecekleri, siyaset yapabilecekleri açık ve saydam ortak bir kamusal alana çekilmesi halinde, kendilerini aşmaları ve kentleriyle kucaklaşmaları sağlanabilecektir.

Kentlerimizin ve hepimizin geleceği için bu tür sosyal ve siyasal inisiyatifler elzem görülmektedir. Bunun oluşturulmasında kentlilerin kentlilik bilinci ve duyarlılığını kazanmaları önem arz etmektedir.

Kentlilerin kentlerine sahip çıkmaları, kentin yönetimine katılmaları için çıkış yolu “kentlilik bilinci”dir. Ancak bu şekilde kentlilik kültürü ve kentsel aidiyet geliştirilebilir. Kentlinin öncelikle kent yaşamına, devamında kentin yönetimine aktif ve etkin biçimde katılmaları, gerekli katılımcı demokrasi kültürünün yerel ölçekte oluşturulması ile gerçekleşecektir. Yerel yönetimlere bu konuda büyük ve anlamlı görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu aşamada katılımcı bir yaklaşım ve ortaklık anlayışıyla hareket eden “Yerel Gündem 21”ler ön plana çıkmaktadır. Sivil inisiyatifin öncelendiği ve yönetişimin somut olarak hayata geçirilebildiği bu birimler, başarılı ve etkili çalışmalar yürüterek sürdürülebilir kentsel gelişmeye önemli katkılar sağlama potansiyeline sahiptirler. Bilinmelidir ki, kentler, orada yaşayanların geleceğidir ve bu gelecek yine kentlinin kendi ellerinde şekillenecektir

11. Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler

Kentsel yaşam kalitesi kavramına daha önce kavramsal çerçevede değinilmiş olmakla beraber, burada konuyu daha ayrıntılı olarak ele alıp, kentlilik bilincinin oluşturulmasında ne derece rol oynadığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yaşam kalitesi refah ve mutluluk yerine de kullanılan bir terim olup, kişinin kendini iyi hissetmesi ve hayattan tatmin olup olmaması ile ilgilidir. Yaşam kalitesine ilişkin tanımlarda çok boyutlu bir kavram olduğu, yaşam kalitesinin sosyal, ekonomik, psikolojik ve fiziksel çevrelerden oluştuğu ve yaşam kalitesinin tüm bu çevrelerin etkileşiminden oluşan bir bileşke olduğu, ülkeden ülkeye ve kültürden kültüre kalite algısının değiştiği, ancak temel faktörler olan eğitim, sağlık, ulaşım, spor, alışveriş gibi hizmetlerin o toplum tarafından nasıl algılandığı esas alınarak yaşam kalitesinin ölçülebileceği gibi ortak özelliklere rastlanmaktadır (Özgür, 2004;437). 1992 yılında Strazburg’da kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı’nda kentli hakları 20 maddede sıralanmıştır. Bunlar, güvenlik, kirletilmemiş bir çevrede yaşama hakkı, ekolojik dengeleri korunmuş bir çevrede yaşama hakkı, kentlinin kendi ekonomik ve toplumsal girişimlerini geliştirebilecekleri gerekli altyapıya sahip olma hakkı, mal ve hizmetlerde seçme olanağına sahip olma hakkı, istihdam olanaklarına sahip olma hakkı, kentli kültürü edinebilme hakkı, çok kültürlü olan bir kentte yaşama hakkı, konut edinebilme hakkı, kentin her noktasına her gelir grubuna ve özürülleri de düşünen ulaşım imkanlarına sahip olma hakkı, sağlıklı içme suyu ve kanalizasyon sistemlerine sahip, yeterli güneş ışığı alan, yeşil alanlara sahip bir kentte yaşama hakkı, dünya standartlarına ulaşma imkanı veren eğitim olanaklarına sahip bir kentte yaşama hakkı, yeterli çeşitlilikte spor yapma ve boş zamanları değerlendirme olanaklarından yararlanabilme hakkı, yerel yönetimleri seçme ve seçilme, kararlarına katılma, kentsel çevrenin ve hizmetlerin geliştirilmesine imkan verecek şekilde kendisini vergilendirme hakkı olarak sayılabilir (Özgür, 2004;437).

Yerel idarelerin gerçekleştirdiği hizmetlerden halkın memnuniyetinin tespit edilmesinde ve mahalli idarelerin görev alanı sınıflandırmalarında karşılaşılan temel sorunlar; derecelendirme, ölçüm ve karşılaştırmadır. Bunun en büyük nedeni, bu kuruluşların faaliyetlerinin devlet tarafından verilen “kamusal mal ve hizmetler” kategorisinde yer almasıdır .

Türkiye’deki kamu yönetimi yapısı içerisinde, Ulusal düzeydeki tam ve yarı kamusal mal ve hizmetler merkeze bağlı teşkilatlar tarafından yürütülmekte olup, bunun dışında kalan ve bölgesel nitelik taşıyanlar ise yerel idarelerin sorumluluğuna verilmektedir. Bunun bir sonucu olarak, halkın merkezi devlet kurumlarından beklediği reformların nitelik ve nicelikleri, yerel idarelere göre sayı olarak daha fazladır (Tesev Araş. Rap, 1999). Çünkü merkezi yönetim kuruluşlarının gerçekleştirdiği hizmetler, nitelikleri itibariyle daha çok “tam kamusal” kategoride yer almakta, başkent lehine tek yönlü bir etken edilgen ilişkisine sebep olan bu durum uzun vadede reform ihtiyacını doğurmaktadır. Ülke genelinde yapılan araştırmalarda, yerel idarelerin merkeze bağlı örgütsel yapılara göre vatandaşın güvenini daha fazla kazanmasının temel sebeplerinden biri budur. Bir diğer sebep, merkezi teşkilatların aksine, mahalli bazda memnuniyetsizlik ve güven eksikliklerinin olumlu yönde geri dönüşlerinin daha hızlı olmasıdır. Sonuç olarak, yerel idareler için kanunla sınıflandırılan bölgesel düzeydeki yarı kamusal hizmetlerin yetki alanları, sağlık ve eğitim sektörlerinde olduğu gibi bölgesel düzeyde kalmaktadır. Fakat hizmeti

veren birimler açısından merkezi bir tekel mahiyeti taşıyanlar derecelendirme, ölçüm ve karşılaştırma aşamalarında sorun yaşamaktadır.

Yukarıda bahsettiğimizi, bölgesel ve ulusal düzeydeki kamusal hizmet sınıflandırmalarına bağlı olarak, mahalli idareler açısından da benzer sorunlar mevcuttur. Tam kamusal hizmetlerin yerel uygulamalarına örnek verebileceğimiz bu grupta, çevre ve halk sağlığını kontrol edici yerel kolluk olan zabitanın denetim ve yaptırımları, imar hizmetleri, şehrin alt yapı işleri ...vb hizmet alanları yer almaktadır. Bunların bölgesel düzeyde, yerel idarelerin tekel niteliğindeki faaliyet alanları olmaları, halk nezdindeki memnuniyet değerlendirmelerini sınırlandırmaktadır. Bu durum “memnuniyet” kriterinin sağlıklı ölçülmesini zorlaştırır. Bu noktada, özellikle belediyelerin vermiş olduğu bu hizmetlerde rekabetin olmayışı ve karşılaştırma eksikliği, hizmet performansının ölçümünde kurumun, eski icraatlarla yüzleşme yöntemi ile sınırlı kalmasına sebep olur (Şimşek, 2001). İlgili faaliyet alanıyla aynı olan yada en yakın hizmet biriminin, geçmiş dönemlerde yapmış olduğu iş ve ulaştığı sonuçlar, değerlendirme ve ölçüm yapılan mevcut güncel durumla karşılaştırılır ve buradan alınan sonuçlara göre ilgili hizmet biriminin performans ölçümü yapılır. Fakat karşılaştırmayla ulaşılabilecek sonuçların sağlıklı olması için gözetilmesi gereken temel bir husus, yani karşılaştırma konusu yapılan süreçlerin birbiriyle dönemsel anlamda eş ve tutarlı olması gerekliliği, yerine getirilmez. Bu zafiyet gerçekçi sonuçların alınmasını engeller.

Mahalli idarelerin uyguladıkları tam kamusal hizmetlerle ilgili başarı ve memnuniyet değerlendirmesi yapabilecekleri başka bir yol, özellikle belediye yönetimlerinde gördüğümüz, talip olunan hizmet dönemleri ile ilgili taahhüt edilen plan ve proje çalışmalarının ön görülen sonuçlarına ulaşabilme seviyesidir. Buradaki başarı oranı, bir sonraki hizmet döneminde görev alabilmek için vatandaşın tatminiyle ilintili olduğu için, ayrıca önem taşır. Fakat bu yöntemin temel zafiyeti, ön görülen politika çerçevesinde hayata geçirilen projeler ve ulaşılan rakamsal hedeflerin, bölgenin sosyo ekonomik yapısına uzun vadede uyum sağlayıp sağlamayacağıdır.

Yerel idarelerden ve özellikle belediye hizmetlerinden halkın memnuniyetinin bir diğer ölçüm yöntemi, benzer hizmetleri sunan farklı belediyelerle karşılaştırmalara gidilmesidir. Bu karşılaştırmaya, kurumların kendilerinden çok halkın rağbet etmesi dikkat çekicidir. Özellikle örnek inceleme sahamız olan Çanakkale'nin Biga ilçesindeki araştırmada da görülmüştür ki , farklı illerdeki ana kent belediyelerinden çok, aynı il içerisinde yer alan çevre ilçelerdeki belediyeler nezdinde kıyaslamalar yapılmaktadır. Aynı il sınırları içerisinde yer alan vatandaşların, diğer ilçe belediyelerinin hizmet kalitelerini kendi ilçelerindekilerle karşılaştırdığı görülmektedir. Bu açıdan halk, belediye hizmetlerindeki kalite farkının tüm il genelinde adil olmasını gözetmektedir. Değişik şehirlerin merkez belediyeleri arasında kıyaslamalara fazla gidilmemesi, sosyo ekonomik yapı ve coğrafi konumlardaki farklılıklarla açıklanabilir ve karşılaştırmaya konu olacak il belediyelerinin birbirleriyle eşit olmayacağı da ortadadır. Fakat iller arasında sağlanamayan bu eşliğin, merkezi ortak olan aynı il içerisindeki farklı ilçeler için sağlanabileceğini ve buna bağlı olarak ta hizmet memnuniyeti karşılaştırmalarının yapılabileceğini ön görmek, verimli sonuçlar almamızı engeller. Örneğin Biga, çevre ilçelere göre tarih boyunca merkezi bir kavşak olma rolünü üstlenmiş ve şuanda Türkiye'nin en fazla köyü olan ilçelerinden bir haline gelmiştir (Biga Belediye Arşivi, 2005). Buna bağlı olarak sağlık ve eğitim hizmetleri ile temel tüketim mallarının temininde de Çanakkale ili içerisinde merkezi bir önemi vardır. Kendisine bağlı yüzden fazla köy için, bu hizmet ve malları temin etmektedir. Böyle bir ilçenin belediye teşkilatının gelir ve gider kalemlerini, hizmet birimlerinin iş yükünü, bu doğal alt yapıda vatandaşın yeni ihtiyaçlarının karşılanmasını ve mevcut çekim merkezi halinin sürdürülebilmesi vazifesini başka ilçelerle karşılaştırmak, ilçeler arasında tutarlı olmayan memnuniyet kıyaslamaları yapmamıza neden olur. Sonuçta, sadece iller arasında değil, aynı il içerisinde benzer gibi görülen bir çok ilçe içinde birbirine denk kıyaslamalar yapılamaz.

Yukarıda sıraladığımız kriterler, memnuniyet ölçümünde, belediyeler için dahi, verimsiz bir altyapı olduğunu göstermektedir. Bunun bir sonucu olarak da, vatandaş nezdinde memnuniyet değerlendirmesi yapılacak söz konusu mahalli idarenin hizmet birimiyle ilgili, şehrin tamamını kapsayacak genel bir

ölçüm ve derecelendirme yapılamamaktadır. Hizmeti tüketen her kesim, kendi spesifik ihtiyaçlarını -örneğin kentin genelini değil kendi evinin çevresinin ihtiyaçlarının yerine getirilmesini- ölçü almakta ve bu durum, kent kimliğinin bozuk bir suret kazanmasına sebep olmaktadır. Buna, özellikle belediye yönetimlerinin faaliyet dönemlerindeki başarı oranını etkileyen temel unsurlardan olan, yönetici kadronun siyasi alt yapısı eklenmektedir. Sonuçta, kentin genelini kapsayıcı uygun performans ölçüm imkanları olmayan hizmet birimlerinin gerçekleştirdiği faaliyetlerdeki verim düşüklüğü ve ölçümlerdeki yetersizlik kaçınılmazdır. Halkın yerel idarelerin gerçekleştirdiği hizmetlere karşı memnuniyet oranı, merkezi yönetimlere göre fazladır fakat yerel anlamda bu durum subjektif kalmaktadır ve sağlıklı memnuniyet ölçümleri yapılamamaktadır.

SONUÇ

21. yüzyılda kentsel mekân sosyo ekonomik kriterlere göre farklı toplumsal sınıfların yaşam alanları arasında parçalanmıştır. Bu parçalanma gündelik hayatın geçtiği tüm mekânlarda gözlenebilir bir durumdur. Kentsel mekânda görülmeyen ama aşılması güç sınırlar vardır ve toplumsal sınıfların yaşam alanları arasında uzanan bu sınırlar toplumsal bölünmeyi de beraberinde getirmektedir. Böylece 21. yüzyılın kentinde, kentsel mekân yanında kent kültürü de yavaş yavaş belirginliğini kaybeder duruma gelmektedir.

21. yüzyıl kentinde kent kültürünün ayakta tutularak yaşatılabilmesi için kent yöneticilerine ve kent plancılarına oldukça önemli görevler düşmektedir. Kentlere yönelen yoğun göçlerle birlikte kentte bilinmeyene karşı duyulan korkunun ortaya çıkarttığı özel yaşamın yüceltilmesi olgusuyla mücadele edilerek kentteki bireylere kentin; yabancılarla birlikte farklı kültürleri öğrenme ve ortak bir şeyler paylaşma yeri olduğunun çeşitli yollarla anlatılması gerekmektedir. En azından kent yöneticilerinin küreselleşme –yerelleşme süreçlerinde kentsel mekânda meydana gelen oluşumları yakından inceleyerek iki strateji geliştirmeleri gerekmektedir; ilk olarak kentsel mekândaki bölünmelerin nedenleri araştırılarak bu bölünmeye engel olabilecek ya da en az düzeye indirilebilecek çözüm yolları bulunmalıdır. Kent birbirinden farklı kültürlerin bir araya geldiği mekân olduğu için her zaman içinde belirli bir parçalanma potansiyeli taşıyacaktır, fakat önemli olan bu kültürlerin bir arada yaşayabileceği ve ortak paylaşımlarda bulunabilecekleri mekânlar yaratılmaktır.

Kentler yerleşik kültürün en esaslı ürünleridir. Ulusların yerleşik kültür konusundaki katettikleri mesafenin de ölçüsü kentlerdir. Geçmişe bakmak geleceği yaratmanın ve hatta belirlemenin en temel koşuludur. Kendi kültür kökleri üzerinde yürümeyen toplumların vizyon üretmeleri güçtür. Amerikalı kültürologlar Sullivan ve Harper'ın dedikleri gibi “geçmiş inkâr etmek, kendi gücümüzü inkâr etmektir. Geçmiş kolektif kimliğimizin yansımasıdır”. Kentler ise bu kimliğin aynasıdır. Kentlerin gelenek içinde günümüze taşıdığı ayrıntılar (Mahalle, sokak, ev vb.) bu coğrafyada kalıcılığın gerçek kanıtlarıdır.

Bir yerleşimde kentsel bilincin oluşturulmasında halkın kent yaşamına uyum düzeyi önemli bir rol oynamaktadır. Göç, kentsel bilinç oluşumunu olumsuz etkileyen bir faktör olarak ele alınabilir. Ancak, bu çalışmada görüldüğü üzere, göçedenlerin kültürel birlikteliği, yerleşimde oturma süresi, yerleşimin sosyal ve kültürel imkanları kentsel bilincin oluşumunda etkili olmaktadır. Bu bağlamda, yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Kent yönetimleri, kente göçedenlerin kentsel hizmetlerden yararlanması ve kent yönetimine katılımı konusunda çaba göstermelidirler. Ancak, burada kentsel hizmetler yalnızca teknik altyapı olarak anlaşılmalıdır. Halkın kentlileşmesine katkı sağlayacak sosyal ve kültürel hizmet sunumu, kentsel bilincin oluşturulmasında oldukça önemlidir. Kent yönetimleri hizmet sunumunda yetersiz kaldıklarında, halkın gereksindiği formel kurumların yerini informal mekanizmalar almakta, bu durum kentlilerin kente yabancılaşmasına yol açmaktadır. Kent kültürüne sahip, kentsel yaşam kalitesi yüksek, yaşanabilir yerleşimlerin oluşturulması halkın ve yönetimlerin ortak çabası ile gerçekleşecektir.

KAYNAKÇA

- Aslanoğlu A Rana, Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Ezgi Kitabevi, 2.baskı, 2000.
- Bal Hüseyin, Kent Sosyolojisi, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999.
- Beyhan Ş. Gülin, Ünügür S.Mete, “Çağdaş Gereksinmeler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli”, Mimarlık, Planlama, Tasarım, İTÜ Dergisi/a Cilt:4, Sayı:2, 2005.
- Bookchin,Murray Kentsiz Kentleşme, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Bumin, Kürşat, Demokrasi Arayışında Kent, Ayrıntı Yayınları, İstanbul: 1990.
- Çamdereli Mete, Yönetişim Ve Reklâm İletişimi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2004.
- Doğan İsmail, “Korumacılığın Geleneksel Kent Kültüründen Çıkarması Gereken Dersler”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt 35 sayı:12,2002.
- Erder, Sema, İstanbul’a Bir Kent Kondu: Ümraniye, İletişim Yayınları, İstanbul: 2001.
- Erdönmez M.Ebru, Akı Altan, “Açık Kamusal Kent Mekânlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri”, MM Garon YTÜ Mim Fakültesi E-dergisi, cilt 1, Sayı 1, 2005.
- Evcil, A.Nilay, Topçu, Ümran, ‘Kentsel Kimliğin Sürdürülmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Cihangir Kavaklıdere Örnekleri’, Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler, Riskler ve Fırsatlar, Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokiyumu, İ.T.Ü Yayını: 2005, s.543-552.
- Geray, Cevat, ‘Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler’, Türk İdare Dergisi, Yıl 1998/70, Sayı 420, s.323-345.
- Giddens, Anthony, Sosyoloji, Ayraç Yayınları, Ankara: 2000.
- Görmez, Kemal, Şehir ve İnsan, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul: 1991.
- Gürsu, Engin, Biga, Fotoğraf ve Belgelerle İlçemizi Tanıyalım, Doğuş Yayıncılık, Biga: 2001.
- Hatt Paul K, Albert J.Reiss,Jr, Kentsel Yerleşimlerin Tarihi, 20.Yüzyıl Kenti, der:Bülent Duru, Ayten Alkan, Ankara, İmge Kitabevi,2002.
- Karakurt Elif, “Küreselleşme ve Küresel Yerel Süreçler Etkileşiminde Üst Gelir Grubu Konut Örneği”, Kentsel Ekonomik Araştırmalar sempozyumu, cilt: 2.
- Karakurt Elif, “Bilgi Toplumu Sürecinde Yeniden Yapılanan Kentsel Mekânı Okumak”,3.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Eskişehir,2004
- Kartal, S.Kemal, Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentlileşme, Yurt Yayınları, Ankara: 1983.
- Kaya, Erol, Kentleşme ve Kentlileşme, İlke Yayıncılık, İstanbul: 2004.
- Keleş, Ruşen, Kentleşme Politikası, İmge Yayınları, İstanbul: 2001.
- Keleş Ruşen, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, 2. baskı, Ankara, İmge Kitabevi, , 1998.
- Kıray, Mübeccel, Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme, Bağlam Yayınları, İstanbul: 1999.
- Kiper Perihan, “Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları ve Yitirilen Kent Kimlikleri”, Planlama TMMOB Şehir plancıları odası yayını, sayı: 4, 2004.

Mai Ulrich, Doğu Alman Kentlerinde Kültür Şoku ve Kimlik Bunalımı, Mekân, Kültür, İktidar-Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, der: Ayşe Öncü-Petra Weyland, İstanbul, İletişim yayınları 2005.

Önem A.Buket, Kılıçaslan İsmail, “Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik”, Mimarlık, planlama ve tasarım, İTÜ Dergisi Cilt:4, Sayı:1, Mart 2005.

Öncü Ayşe, Weyland Petra (der.), “Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri”, Mekân Kültür İktidar, Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005.

Özgür, Hüseyin ve Savaş Yavuzçehre, Pınar, ‘Kentsel Yaşam Kalitesi Çerçevesinde Ege Bölgesinden Başarılı Belde Belediyesi Yaşanabilir Kasaba Örnekleri: Yeşilyuva-Acıpayam, Atça-Sultanhisar, Alaçatı-Çeşme’, Yerel Yönetimler Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga-Çanakkale: 2004.

Pelin Pınar Özden, Ayşe Sema Kubat, “Türkiye’de şehir yenilemenin uygulanabilirliği üzerine düşünceler”, Mimarlık, Planlama, Tasarım, İTÜ Dergisi Cilt:2, Sayı:1, Mart 2003.

Sunay, Cengiz, Belediyeciliğin Doğuşu Sürecinde Osmanlı Mirası, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3, 2002/1,113-133.

Şenyapılı, Tansu, Bütünleşmemiş Kentli Nüfus Sorunu, ODTÜ Mimarlık Fak. Yayın no:27, Ankara: 1978.

Tekşen, Adnan, Kentleşme Sürecinde Bir Tampon Mekanizma Olarak Hemşehrilik: Ankara’daki Malatyalılar Örneği, DPT Yayın No:2669, Ankara: 2003.

Topçu K.,”Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği.”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 8:2. 2011

Toprak, Zerrin, Kent Yönetimi ve Politikası, Anadolu Matbaacılık, İzmir: 1995.

Torlak, S.Evinç ve Savaş Yavuzçehre, Pınar, ‘Belediyelerin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri ve Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği’, Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler, Riskler ve Fırsatlar, Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu, İ.T.Ü Yayını: 2005,s.327-337.

Tütengil, Cavit Orhan, Türkiye’de Köy Sorunu, Kıtış Yayınları, İstanbul: 1969.

Ülengin, Burç, Ülengin, Füsün, Güvenç, Ümit, A multidimensional approach to urban quality of life: The case of İstanbul, European Journal Of Operational Research, Volume:130, Elsevier, 2001, ss.361-374.

<http://www.kentli.org/makale/kultur>

<http://www.yerelnet.org.tr/uluslararasi/avrupakonseyianlasma>